KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 12.10.2006
KOM(2006) 590 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉ RADĚ

Vnější vztahy v oblasti energie – od zásad k opatřením

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉ RADĚ

Vnější vztahy v oblasti energie – od zásad k opatřením

Evropská Rada na svém zasedání v březnu roku 2006[1] schválila cíle navrhované Komisí v zelené knize pro energetickou politiku v Evropě v souladu s lisabonskou strategií pro růst a zaměstnanost - dlouhodobou udržitelnost, bezpečnost zásobování energií a hospodářskou konkurenceschopnost. Následně Evropská rada přijala na svém zasedání v červnu roku 2006[2] souhrn doporučení, které navrhla Komise společně s vysokým představitelem/generálním tajemníkem Rady[3].

(1) Pro dosažení těchto cílů je nezbytná **soudržnost.** Soudržnost mezi vnitřními a vnějšími aspekty energetické politiky, soudržnost mezi energetickou politikou a ostatními politikami, které ji ovlivňují, jako např. vnější vztahy, obchod, rozvoj, výzkum a životní prostředí. Soudržný přístup je klíčový, pokud má vnější energetická politika poskytovat záruky v oblasti bezpečnosti zásobování a zároveň zajistit promítání cíle udržitelnosti na mezinárodní úrovni. Zabezpečení soudržnosti vyžaduje zásadní a naléhavá rozhodnutí.

(a) Největší potenciál Unie spočívá v realizaci vlastního **vnitřního energetického trhu,** což posiluje hospodářskou konkurenceschopnost, zvyšuje různorodost, zlepšuje účinnost, podporuje investice a inovace a přispívá k bezpečnosti zásobování. Členské státy by měly podporovat zásady vnitřního energetického trhu v rámci dvoustranných nebo mnohostranných fór a posilovat tak soudržnost a vnější vliv Unie v oblasti energetiky. Přitažlivost vnitřního trhu EU se rovněž posilní zlepšením vzájemného propojení a dodržováním pravidel pro hospodářskou soutěž.

(b) Pro vytvoření nutných spojení uvnitř a vně Společenství, jejichž cílem je zabezpečit diverzifikaci dopravních cest a zdrojů vnějších dodávek energie, jsou nezbytné velmi značné investice. EU by měla pomoci vytvořit prostředí pro toky soukromého kapitálu a v případě potřeby nabídnout politickou a finanční podporu ekonomicky proveditelným projektům.

(c) Energetická účinnost by měla představovat nejúčinnější politiku, jež přispívá ke všem třem cílům energetické politiky, včetně snížení závislosti na dovozu. EU má příležitost k vedení společné mezinárodní kampaně pro snížení růstu celosvětové poptávky energie, zlepšení energetické účinnosti, boj s klimatickými změnami a podporu dlouhodobé udržitelnosti. Je to jedna z oblastí, kde EU se svými špičkovými technologiemi v oblasti životního prostředí a energetiky představuje atraktivního mezinárodního partnera.

---

1 Dokument 7775/1/06 REV 1, zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 23. a 24. března 2006, závěry předsednictví.

2 Dokument 10633/1/06 REV 1, zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 15. a 16. června 2006, závěry předsednictví.

3 Dokument 9971/06.

(d) EU a členské státy by měly podporovat jak na vnitřní, tak na vnější úrovni urychlení přechodu na nízkouhlíkové hospodářství, včetně obchodování s emisemi. Tím se začnou řešit otázky klimatických změn a udržitelnosti, jako i klimatické bezpečnosti. Včasná opatření mohou podpořit rozvoj a používání obnovitelných energií (větrné, solární, energie z biomasy, vodní a geotermální) a čistých uhlovodíků včetně uhlí v rámci EU a třetích zemí, což napomůže EU k dosažení vedoucího postavení na rozvíjejících se mezinárodních trzích. Jaderná energie je svými příznivci vnímána jako základní součást energetické bezpečnosti a nízkouhlíkového hospodářství.

(2) Unie by měla využít svého vlivu v rámci současných i **budoucích dvoustranných vyjednávání a dohod** a nabídnout vyrovnaná tržní řešení jak svým tradičním dodavatelům, tak i ostatním zemím, které patří mezi hlavní výrobce a spotřebitele energie. ES by mělo být hlavní hnací silou při přípravě mezinárodních dohod včetně rozšíření právního rámce ES v oblasti energie do sousedních zemí (Energetické společenství), rozvoji Smlouvy o energetické chartě, závazků vyplývajících z Kjótského protokolu, rámcové dohodě o energetické účinnosti, rozšíření systému obchodování s emisemi na světové partnery, podpoře výzkumu a používání zdrojů obnovitelné energie. Je nutné dále rozvíjet úlohu ES v rámci mezinárodních organizací a fór. Členské státy a Komise by měly koordinovat své postoje, aby je mohly společně účinně prosadit.

(3) Pro zajištění energetické bezpečnosti na evropském kontinentu je nezbytná **spolupráce v oblasti energetiky mezi EU a Ruskem**. V současné době z Ruska pochází již 25 % ropy a plynu spotřebovaných v rámci EU. Rostoucí poptávka po energii, zejména plynu, směřuje ke stále se zvyšujícímu objemu dodávek energie z Ruska. Předpokládaná vyjednávání o nové komplexní rámcové dohodě v rámci pokračování dohody o partnerství a spolupráci nabízejí možnost dohodnout se vyváženým a vzájemně závazným způsobem na cílech a zásadách spolupráce v oblasti energie. To by ovlivnilo nejen podmínky obchodu mezi EU a Ruskem a investice v energetické oblasti, ale i celé hospodářství, neboť by se podpořila průmyslová diverzifikace a rozvoj technologií, o které se Rusko snaží. Dohody by rovněž byly přínosem pro tranzitní země a země výroby ve východní Evropě, jižním Kavkazu a střední Asii. Tato dohoda s Ruskem, jež by posílila jak zásady tržního hospodářství, tak i příslušné zásady Smlouvy o energetické chartě, by napomohla k odstranění současných překážek stojících v cestě ratifikaci Smlouvy o energetické chartě Ruskem.

Vzhledem k současné výši investic do výroby, dopravy a distribuce energetických výrobků byly vyjádřeny obavy, že Rusko nebude schopné uspokojit rostoucí poptávku ani na vývozních, ani na domácích trzích. Proto bychom měli společně usilovat o zlepšení energetické účinnosti ruského hospodářství. To by vyžadovalo vypracování rámcových podmínek, které budou řídit a podporovat obchod s energií a křížové investice mezi EU a Ruskem. V souvislosti s tím by EU měla rozvíjet spolupráci s Ruskem v rámci provádění závazků vyplývajících z Kjótského protokolu s cílem podporovat technické inovace a zlepšit účinnost energetického odvětví.

EU a Rusko by měly vzít v úvahu vzájemný dlouhodobý užitek nového partnerství v oblasti energie, jež by bylo založeno na rovnováze mezi očekáváními a zájmy obou stran, kterou lze vyjádřit následujícím způsobem:

(a) Rusko se snaží zajistit poptávku energie vyplývající z trhu EU. EU potřebuje ruské zdroje pro svoji energetickou bezpečnost. Jedná se o jasnou vzájemnou závislost.

(b) Rusko chce silnější zastoupení na vnitřním trhu EU s energií, zajištěné dlouhodobé smlouvy o dodávkách plynu, integraci elektrických sítí a volný obchod s elektřinou a jadernými materiály, jako i získání a řízení energetických aktiv EU na nižší úrovni (plyn a elektřina) a investice a technologie EU pro rozvoj ruských energetických zdrojů.

(c) EU chce nediskriminační a spravedlivý přístup Ruska v rámci vzájemných vztahů v oblasti energie, týkající se dodávek energie z Ruska a přístupu investorů z EU na ruský trh, rovných tržních podmínek, investic do ruské energetické infrastruktury a zdrojů v navazujících úrovních a nabytí v této oblasti, přístupu třetích stran k rozvodovým sítím na území Ruska včetně tranzitních rozvodů pro energetické výrobky z kaspické oblasti a ze střední Asie, dodržování pravidel hospodářské soutěže jako i vysoké úrovně bezpečnosti životního prostředí a bezpečnosti jako takové.

Komise ve svém návrhu směrnic pro vyjednávání nové rámcové dohody s Ruskem navrhla, jak by bylo možné posílit partnerství s Ruskem v oblasti energie. Prostřednictvím užších vazeb s Ruskem by se měly odstranit zbývající překážky v rámci obchodu a investic, podpořit sbližování předpisů a zjednodušit vzájemný přístup k technologiím, což by vedlo k rozšíření a prohloubení našich vztahů v oblasti energie. Dlouhodobě by se vzájemné výhody mohly zabezpečit prostřednictvím vytvoření rovných podmínek, předvídatelnosti a vzájemnosti v těchto oblastech:

(a) Investice jak na nižší, tak na vyšší úrovni na domácím trhu i v zahraničí.

(b) Otevření trhu, spravedlivý a nediskriminační přístup k dopravním sítím i za účelem přepravy energetických produktů.

(c) Sbližování energetických politik, právních a správních předpisů týkajících se fungování trhů včetně pravidel pro obchod, jako i otázky bezpečnosti.

(d) Dodržování vysoké úrovně nařízení EU v oblasti bezpečnosti a životního prostředí zejména za účelem obchodu s elektřinou a dodržování pravidel hospodářské soutěže.

(e) Společná realizace opatření týkajících se energetické účinnosti a úspor, obnovitelných zdrojů a výzkumu.

Je nezbytné, aby se členské státy shodly na navrhovaném přístupu k vypracování zásad budoucího partnerství s Ruskem v oblasti energie vnímaného v návaznosti na dohodu o partnerství a spolupráci. Unie by měla využít všech příležitostí, aby Rusko přesvědčila o vzájemném zájmu tohoto partnerství.

(4) Spolupráce EU v oblasti energie s **ostatními třetími zeměmi** zůstává hlavní prioritou, nezávisle na vyjednáváních mezi EU a Ruskem. Ta slouží k zajištění bezpečnosti dodávek v rámci EU a tranzitních zemí, pomáhá reformám v partnerských zemích a zemím výroby usnadňuje přístup na trhy EU. EU rovněž rozvíjí spolupráci se zeměmi, které jsou významnými spotřebiteli energie. Různorodost druhů energie, zemí původu a tranzitních zemí je podstatná pro zajištění přístupu EU k čistým a bezpečným energiím.

V blízkém okolí EU se nachází téměř 80 % světových zdrojů uhlovodíků. Významní výrobci energie se nacházejí v oblasti Středozemního, Černého a Kaspického moře, na Středním východě, v oblasti Golfského zálivu i na severu (Norsko). EU s nimi rozvíjí intenzivnější spolupráci. Cílem je vytvoření rozsáhlé sítě zemí obklopujících EU, jež by jednala na základě společných pravidel a zásad vyplývajících z vnitřního trhu.

K dosažení tohoto cíle lze použít různých nástrojů. Patří k nim stávající a budoucí dvoustranné dohody s výrobci energie a tranzitními zeměmi, např. dohody o partnerství a spolupráci, Memorandum o porozumění o energetické spolupráci s Ukrajinou a dohody o přidružení se středomořskými státy. Kromě toho existují akční plány evropské politiky sousedství, předpokládaná memoranda o porozumění s Alžírskem, Ázerbájdžánem, a Kazachstánem, spolupráce v oblasti energie v rámci evropsko-středomořského partnerství (EuroMED), iniciativa Baku, a dialog v oblasti energie mezi ES a Norskem. Rovněž se posílily vztahy v oblasti energie s dalšími významnými výrobci energie, jakými jsou např. země OPEC, země Latinské Ameriky a Afriky, které zvyšují svoji produkci uhlovodíků a mají potenciál dalšího rozvoje. Spolupráce se také rozvíjí se Spojenými státy, s Indií a Čínou, tedy se zeměmi, které jsou velkými spotřebiteli energie. Účinný dohled a provádění těchto iniciativ je zásadní a požaduje plnou podporu politik EU v oblasti obchodu, rozvoje, životního prostředí a hospodářské soutěže.

Smlouva o energetickém společenství vstoupila v platnost dnem 1. července 2006 a rozšířila tak příslušná *acquis* EU v oblasti energie v západobalkánských zemích. Prováděním smlouvy se zvýší energetická bezpečnost, vytvoří se regionální trh s energií a podpoří se zásadní investice. Začlenění Norska a Ukrajiny, které již formálně požádaly o přistoupení ke Smlouvě o energetickém společenství, by mělo být posouzeno co nejdříve. Ostatní možné žádosti o členství je třeba ještě zvážit. V oblasti Černého a Kaspického moře se dá očekávat, že politický dialog v rámci „iniciativy Baku“ vyburcuje země v dané oblasti k řešení společných problémů v rámci spolupráce s EU, což pomůže zvýšit nové dodávky ze stření Asie do EU.

Turecko se stává klíčovým bodem pro dodávky energie z výrobních oblastí a je tak strategicky důležité pro energetickou bezpečnost EU. Proces rozšiřování s Tureckem by mohl přispět k rychlejšímu přijetí a provádění acquis EU v oblasti energie v Turecku. To by se rovněž mohlo urychlit dřívějším přistoupením Turecka ke Smlouvě o energetickém společenství. Spolupráce na projektech rozvodových sítí, např. na projektu Nabucco, a na dalších projektech z kaspické oblasti by měla být prováděna co nejúčinnějším způsobem. Rychlé sladění tureckých norem s normami a politikami EU by mohlo přispět k realizaci vysokého potenciálu Turecka jako významné křižovatky v oblasti dodávek energie.

EU by měla pro náš vzájemný prospěch plně využívat svých nástrojů finanční spolupráce na podporu restrukturalizace a rozvoje energetických oborů v partnerských zemích, regionální spolupráce, propojení infrastruktury, nových rozvodových sítí, energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů energie. Nedávný společný návrh EU, Evropské investiční banky a Evropské banky pro obnovu a rozvoj na financování projektů pro uhlovodíkovou infrastrukturu v rámci Memoranda o porozumění o energetické spolupráci mezi EU a Ukrajinou ukázal, že je možné vytvořit silné synergie, pokud EU pro dosažení svých strategických cílů koordinovaně zapojí všechny své nástroje. Nedávno přijatý Globální fond pro energetickou účinnost a obnovitelnou energii pomůže najít další finanční zdroje.

Je důležité rychle vybudovat vztahy se strategicky významnými sousedy Unie. Členské státy musí podpořit současná dvoustranná a regionální partnerství v oblasti energetické spolupráce s hlavními energetickými partnery EU, včetně postupného rozšíření zásad vnitřního trhu s energií prostřednictvím evropské politiky sousedství a účinného používání všech finančních nástrojů, které mohou EU, Evropská investiční banka, Evropská banka pro obnovu a rozvoj a další mezinárodní instituce poskytnout pro zajištění energetické bezpečnosti EU.

(5) K zajištění účinného sledování a soudržnosti výše uvedených iniciativ a procesů je nezbytná nepřetržitá informovanost partnerů EU o nejnovějším vývoji a připravenost ke vzájemné výměně podstatných informací v případě vnější energetické krize. Pro usnadnění této výměny připravují Komise, předsednictví Rady a generální sekretariát Rady vytvoření **sítě korespondentů v oblasti energie,** která by měla EU pomoci rychle reagovat v případě ohrožení energetické bezpečnosti. Cílem takovéto sítě by byla příprava základních informací prostřednictvím získávání, zpracování a rozšiřování spolehlivých informací důležitých pro bezpečnost dodávek energie do EU, jichž by se použilo pro přijetí opatření a rozhodnutí v případě energetické bezpečnostní krize. Tato síť by rovněž umožnila vypracování předběžných analýz a hodnocení, jež by mohly včas upozornit na to, že dosažení cílů energetické bezpečnosti je ohroženo.

Síť by měli tvořit odborníci v oblasti energie ze členských států, generálního sekretariátu Rady a Komise. Měla by pracovat prostřednictvím specifického komunikačního systému a členové by se měli setkávat ad hoc.

Aby se usnadnilo provádění společných a soudržných vnějších politik v oblasti energetické bezpečnosti a vytvořil se významný nástroj, který by dal EU k dispozici systém včasného upozornění a zvýšil tak její připravenost na energetické krize, členské státy by měly souhlasit s vytvořením a realizací sítě korespondentů v oblasti energie.